

~~52002~~

VII. ZVEZEK

F. Lelenc

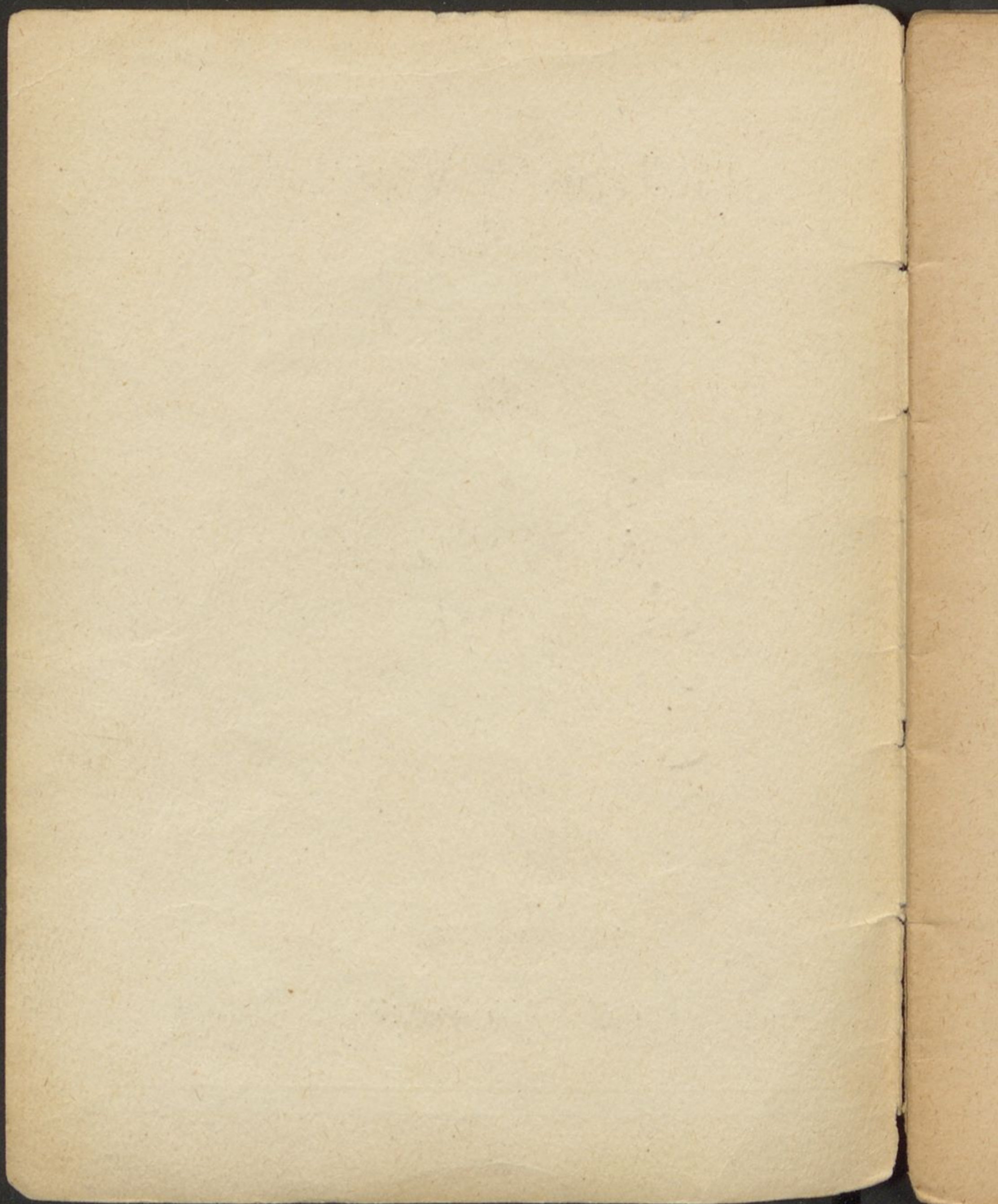
**LJUDSKA
VISOKA ŠOLA**

JOS. WESTER

O NAŠI SREDNJI ŠOLI

Dirn 50-

LJUDSKA • VISOKA
ŠOLA

VII • ZVEZEK

[1924]

JOS • WESTER
O • NAŠI • SREDNJI • ŠOLI

390181/7.

~~52002~~

Predavanje na ljudski univerzi v Ljubljani,
dne 16. dec. 1923.

030050797

I.

Spoštovana gospoda!

Na vabilo prirediteljev ljublj. ljudske visoke šole sem se namenil predavati o našem srednjem šolstvu: o njega ustroju, njega vzgojnem namenu ter splošnem pomenu v kulturnem in socialnem pogledu s posebnim ozirom na sodobne prilike med učiteljstvom in dijaštvom. Že vnaprej vas prosim, da ne zrite v meni uradne osebe, ki ji pritiče po poklicu nadzorstvo srednjih šol — nisem namreč poverjen niti nimam namena, vam z uradnega stališča razpravljati o srednji šoli — temveč razvijati vam hočem misli, ki me kot slovenskega kulturnega človeka navdajajo ob motrenju naših srednješolskih razmer, kakor se pojavljajo po velikem političnem prevratu, ki je, kakor vsemu javnemu življenju, tako tudi naši srednji šoli omogočil nov razmah v nacionalni in kulturni smeri.

Nujna posledica narodne osamosvojitve in političnega ujedinjenja je bila nacionalizacija (ponaroditev) vseh naših srednjih šol. Do l. 1918 nismo mogli govoriti o slovenski srednji šoli. Pač so bili nižji razredi gimnazij že par desetletij vse-

skoz slovenski, a v višjih razredih gimnazij in na realkah v vseh razredih je bil pouk utrakvističen, če ne vseskoz nemški. Edino izjemo je do tedaj delala škofijska gimnazija v Št. Vidu, ki je kot zasebni zavod bila že od svojega početka sem zgolj slovenska.

Danes pa imamo 14 srednjih šol v Sloveniji vseskoz slovenskih, z izjemo višjih razredov na III. real. gimnaziji v Ljubljani in nekaterih vzporednic na drž. realki v Mariboru, ki se postopoma vsi poslovenjajo. V tem oziru moremo v bilanci našega šolstva beležiti pozitivne postavke. Tudi število (14) naših srednjih šol in njih ustroj — 4 humanistične, 8 realnih gimnazij, med temi 1 ženska real. gimnazija, in 2 realki — ustreza potrebam prebivalstva, ki znaša po zadnjem ljudskem štetju okroglo 1,000.000, tako da pripade v Sloveniji 1 sred. šola na okr. 72.000 prebivalcev. Nedavno smo čitali v časnikih, da odpade po 1 srednja šola v Bosni na 104.000, v Hrvatski na 68.000, v Dalmaciji na 62.000, v Srbiji na 60.000, v Črni gori celo na 18.000 prebivalcev, v Sloveniji pa na 88.000 preb. (Vpoštevale so se le drž. srednje šole, a v Slov. imamo tudi 2 zasebni srednji šoli, ki jih moramo v statističnem pogledu prav tako uvaževati kakor državne zavode). Število naših srednjih šol za sedaj zadošča našim potrebam, tembolj ker imamo od prevrata sem tudi visoko število (33) meščanskih šol, ki po svojem

ustroju služijo izobrazbi ljudskega podmladka tistih slojev, ki svojo mladino namenjajo praktičnim poklicem, pri katerih se lahko pogreša srednješolska izobrazba, ali ki iz gmotnih razlogov ne morejo pošiljati svojih otrok v oddaljeno srednješolsko mesto.

V začetku tek. šol. leta je bilo na naših gimnazijah in real. gimnazijah 3351 dečkov in 850 deklic, skupaj 4201 gimnazijcev in 32 licejk, na realkah pa 1040 dečkov in 53 deklic, skupaj 1093 ralcev; vseh srednješolcev skupaj 5326, med temi 935 deklic. Je to imponantna množica, ki predstavlja naš inteligenčni naraščaj, četudi vemo, da jih utegne le kakih 15—20 % izmed vseh doseči v normalnem času svoj srednješolski cilj: maturo.

Predočite si to množico, postavljeno v 2 čelnih vrstah v 158 oddelkih — toliko namreč je vseh srednješolskih razredov — po Dunajski cesti: desno krilo bi stalo pri glavni pošti, levo pa pri severnem oglu artiljerijske vojašnice! Ali ni to armada, ob katere pogledu mora vsak zvesti državljani imeti svoje veselje in zadoščenje, videč v njej zastavo naše bodočnosti? Ta vzneseni čut pa moti le ena zavest: da tu ni strnjen v e s inteligenčni podmladek našega naroda, da je zbrana le srednješolska mladina tistega dela našega naroda, ki je osvobojen tujih spon, le tistega svobodnega milijona. A kje je mladina drugega pol milijona Slovencev? Tem onemogoča tuji gospodar ne samo izobrazbo na srednji

šoli, temveč ji odreka celo elementarno pravico, ki pritiče sicer vsakemu človeku po temeljnih načelih vsake pedagogike: da se more in sme izobražati v svojem materinem jeziku vsaj v osnovni šoli. Gospoda! Kakor nas navdaja prijetno zadovoljstvo, da imamo v naši državi sedaj vseskozi narodno šolo, tako nas boli zavest, da skoraj ena tretjina našega naroda onkraj Karavank, na Krasu in ob Soči ni deležna teh osnovnih pogojev vsakega kulturnega uspevanja in napredka. Eksistenčni koeficient našega naroda utrpeva vsled te nesrečne razmejnitve naše države baš ob slovenskem ozemlju občuten upadek, ki ga je treba uravnovesiti s čim temeljitejšo in strumnejšo vzgojo naše mladine — šolske in izvenšolske.

Da se vrnem k statistiki! Omenil sem, da imamo v Sloveniji 14 srednjih šol in da njih število in ustroj ustreza sedanjim potrebam. Razmerno najboljše sta ž njimi oskrbljena Ljubljana in Maribor: v Ljubljani imamo 1 humanistično, 2 realni gimnaziji, 1 realko in 1 žensko realno, odn. reformno realno gimnazijo (a tudi na moških zavodih se uči ok. 200 deklic); v Mariboru pa je 1 humanistična gimnazija in 1 realka. V Ljubljani prihaja na 1000 prebivalcev 42 srednješolcev, v Mariboru pa 32 srednješolcev. V ostalih mestih (Kranj, Novo mesto, Kočevje, Celje, Ptuj, Murska Sobota) so posamezni zavodi. Razmerje med gimnazijci in realci je 100 : 31; razmerje med številom

dečkov in deklic na gimnazijah 100 : 25, na realkah 100 : 5. — Na 1 srednjo šolo v Sloveniji pride povprečno 380 učencev in učenk, v Srbiji 554, Dalmaciji 326, Hrvatski 387, v Bosni 315, v Črnigori 412, v Vojvodini pa 603.

Pripomnil bi, da se je lice našega dijaštva po njega socialni strukturi po vojni — vsaj na ljubljanskih srednjih šolah — dokaj izpremenilo. Nekdaj je v slovenskih gimnazijskih razredih prevladoval kmetiški element; saj še pomnite, da so sedanjo realno gimnazijo kratkomalo nazivali »kmečko gimnazijo«. Pa pogledajte sedaj to mladino, kadar vre iz šole: po večini mestni dečki, sinovi višjih in nižjih uradnikov, obrtnikov, trgovcev, tovarniških delavcev in javnih uslužbencev, sploh iz mestnih slojev; hlač dopetač je med njimi le malo videti. Naš kmetski človek, kakor je že praktičen, si pridržuje svoje sinove rajši doma, kjer lahko izdatno izrablja delovno moč svojega naraščaja, kakor da bi ga pošiljal na srednjo šolo v mesto, kjer bi ga vzdrževanje stalo mesečno vsaj po 1000 dinarjev. Razen tega tisti poklici, ki so pomenili nekdanj v očeh preprostega seljaka višek življenske udobnosti, t. j. uradniški ali zlasti duhovski, danes nimajo več nekdanje mikavnosti. Saj ve že vsak kmetič, s kakimi gmotnimi težavami se mora otepati uradnik, in tudi duhovščini ni več z rožicami postlano. Čemu torej bi silil svojega fanta v drago mestno šolo, če pa se mu doma lahko bolje

godi in tudi kot delovna moč več zaleže! Trdni kmetje pa radi pošiljajo svoje sinove na šentviško gimnazijo, ker jih tam spravijo v dobro varstvo.

II.

Gospoda! Prehajam k drugemu poglavju svojega načrta, da vam sprožim nekaj misli o namenu srednje šole. Pri nas imamo sedaj še tri vrste srednjih šol: humanistično in realno gimnazijo ter realko. Namen vseh teh je, da nudijo učencu višjo splošno izobrazbo in ga s tem pripravljajo za študije na visokih šolah; na gimnazijah z bistveno uporabo starih klasičnih jezikov in njih slovstva, na realkah pa s posebnim ozirom na realne (matemat.-prirodosnanske) stroke; na realni gimnaziji se obe smeri v glavnem nekako strinjata.

Ustroj srednjih šol v naši državi pa ni povsod isti; zlasti se srbska srednja šola (gimnazija; realki sta le 2) v marsičem bistveno loči od naše gimnazije: grščina se tam sploh ne poučuje, latinščina v skrčenem obsegu šele od 5. razreda dalje; pač pa se v širšem obsegu goji narodni jezik in narodna zgodovina. Načrt novega srednješolskega zakona, ki pride menda kmalu pred narodno skupščino, predvideva enoten tip srednje šole za vso državo: v nižjih razredih (I.—IV.) se bo poleg običajnih predmetov poučeval še en tuji jezik, ne pa latinščina. Ta nižja srednja šola bo v nekaterem oziru slična naši sedanji nižji realki, odn.

meščanski šoli. Razčlemba učnega ustroja se bo pričenjala šele s V. razredom, če se bo za posamezne panoge (húm., realnogimn., odn. realno) priglašalo dovolj učencev. Na zavodih z manjšim številom učencev bodo tudi na popolni srednji šoli razredi le ene kategorije.

Gospoda! Že o drugi priliki — kmalu mineta dve leti — sem na pristojnem mestu zastopal stališče, da je treba ohraniti vse, kar je dobrega na današnji srednji šoli, pridobiti pa še tisto dobro, kar sedaj na njej pogrešamo. Trojnost naše nižje srednje šole se mi zdi docela umestna, treba pa bi bilo v marsikaterem predmetu prememb in prilagoditve sedanjim časovnim potrebam. Jaz zagovarjam slej kakor prej umestnost pouka vsaj v enem klasičnem jeziku — latinščini — že v nižji srednji šoli, pri čemer bi se naj pričetek tega pouka iz didaktičnih razlogov prenesel v II. razred. Nisem prvi, a tudi zadnji ne, ki poudarja važnost latinskega pouka za formalno in intelektualno izobrazbo. Povprašajte resne inteligente: univerzitetne profesorje, sodnike, odvetnike, zdravnike itd. za njih mnenje v tem pogledu, in čuli boste iste ali slične razloge, kakor jih navajam jaz za ohranitev latinščine. Pri nobenem drugem jezikovnem pouku se miselno delo učenca ne goji, vežba in uredi v taki meri, kakor baš s pomočjo latinščine. Mladi človek zadobi s tem discipliniran intelekt, kar ga imenitno usposablja za vse nadaljnje znanstvene študije; z

latinščino se mu vtisne v metodo njegovega miselnega dela neizbrisen pečat, ki mu ostane skoz vse življenje. V tem prepričanju zagovarjam nazor, da naj bi se srednje šolstvo v celokupni naši državi poenotilo v tem, da bi se latinščina ohranila, odn. uvedla vsaj od II. razreda dalje; s tem bi se vse naše šolstvo dvignilo na višjo stopnjo. Če nam že v ostalem služijo Francozi kot vzorniki, naj bi se tudi v naši državi uveljavilo isto načelo, ki je prišlo baš v Franciji po hudih načelnih bojih za reformo srednje šole do veljave: v francoski enotni srednji šoli se je uvedla latinščina že od I. razreda dalje. — Nam bi celo tako daleč ne bilo treba iti. Zakaj bi vsled favoriziranja gimnazije opuščali realko, ki po svojem sedanjem ustroju, zlasti če se razširi na 8 razredov, prav dobro ustreza svojemu namenu: pripravljati mladino za študije na strokovnih visokih šolah: tehniki, zemljedelski, šumarski ali rudarski visoki šoli?

Vse kulturno obeležje naše inteligence bi se z zvišanjem znanstvenega stanja naše srednje šole in njih absolventov znatno dvignilo. Delo na univerzah bi bilo dokaj uspešnejše in v veselejšem razmahu, če bi nanje prihajali globlje in temeljiteje pripravljene abiturientje srednjih šol.

In vpraša se, ali bodo na univerzah drugih kulturnih držav v bodoče še priznavali veljavnost zrelostnih izpričeval tuzemskih srednjih šol, če postane njih učni načrt tesnejši in skromnejši. Go-

spoda, ne smemo si zastirati oči: naša mladina bo tudi poslej hotela posečati inozemske visoke šole, zlasti tisti, katerim bodo gmotna sredstva to dopuščala. Saj vemo, da precejšnje število ljubljanskih sinov študira rajši v tujini (v Gradcu, na Dunaju, v Pragi, Berlinu, Frankfurtu, celo v Kelmorajnu). Ta ugotovitev ne vsebuje nikakega očitka nikomur. Nasprotno: prav je, da gre mlad človek v svet, da se drugje uči in pripravi za svoj poklic, zlasti če nima doma prilike, se izpopolniti v stroki, ki ga posebno zanima. Zato pa je važno, da ohranijo tudi naše srednje šole kolikor mogoče svoj znanstveni značaj. Če pa obvelja zakonski načrt, o katerem pade odločitev morda že v prihodnjih mesecih, se bojim, da se z njegovo uvedbo prične doba upadanja naše srednje šole. Falsus vates sim! O da bi bil kriv prerok!

III.

Še nekega drugega srednješolskega vprašanja se hočem dotakniti: p o u k a v m o d e r n i h j e z i k i h. Pri nas prihajata sedaj v poštev dva jezika: nemščina in francoščina. Prvega se uče od I. razreda dalje na vseh srednjih šolah v dokaj skrčenem obsegu v primeri s prejšnjim, francoščina pa se poučuje na realni gimnaziji od III., na realki pa od I. razreda dalje. Učna uprava je bila tik po prevratu odredila nujno potrebno premembo učnega načrta v tem, da se je uvedla srbohrva-

ščina kot poseben učni predmet v višjih razredih, od l. 1922 pa tudi v nižjih razredih, zato pa se je utesnila zlasti nemščina. Poleg te pa je postala francoščina kakor na realki tako tudi na vseh novo preosnovanih realnih gimnazijah obvezen učni predmet. Ta dvojnost modernih jezikov že v nižjih razredih je posebnost slovenskih srednjih šol; drugje v državi, posebno v Srbiji, se vsaj v nižjih razredih uče le enega modernega tujega jezika, sedaj francoščine; v predvojni dobi pa je imela nemščina tudi na srbskih gimnazijah prednost. V tem pogledu mora prinesiti novi srednješolski zakon razbremenitev; če ne, se mora sedanji učni načrt po naredbini poti revidirati. Naše srednje šole so vse preveč »jezikovne«, zlasti realki se malo prilega njena mnogojezičnost. V kratkem mora priti na dnevni red vprašanje: ali naj se na slovenski srednji šoli poučuje nemščina ali francoščina že v početnem razredu, vprašanje, temelječe na neizbežni socialno-pedagoški zahtevi, da se mora vsak naš inteligent učiti in naučiti vsaj enega tujega modernega jezika, in sicer v takem obsegu, da se more z njim koristiti ne samo za vsakdanjo potrebo ustno in pismeno, temveč da bo sposoben, pri nadaljnjih vseučiliških študijah porabljati znanstvene spise, pisane v dotičnem jeziku. Pri tem pa ne sme stopiti popolnoma v ozadje tudi praktični pomen dotičnega jezika v drugih kulturnih ali gospodarskih ozirih.

Mi Slovenci smo in ostanemo na severu mejaši Nemcev (Avstrijcev); trgovski stiki z Avstrijo so še vedno živi in bržčas tudi ostanejo in marsikateri naših akademikov bo hotel nadaljevati svoje študije na kaki nemški univerzi. A tudi, če doma ostane, mu s t r o k o v n e knjižnice v naših seminarjih nudijo predvsem nemško strokovno literaturo. Kako je nemška knjiga, leposlovna in znanstvena, pri nas še vedno vpoštevana, se lahko prepričate, če pogledate v izložnice naših knjigar. In koliko n e m š k e znanstvene literature je shranjene v zasebnih in javnih knjižnicah! Vse to bi moralo postati mrtvo blago, jalov kapital, če bi ga spričo neznanja jezika ne mogli več uporabljati; domačega enakovrednega nadomestka pa tudi v dogledni bodočnosti ne bomo imeli. Zato je lahko umeti, da se mnenje naše široke javnosti nagiblje k temu, da se naj mladina temeljito uči nemščine.

So pa tudi uvaževanja vredni razlogi, ki govoré za učenje f r a n c o š č i n e. Saj je francoščina kot svetovni jezik, kot mednarodno občevalno sredstvo, gotovo večjega pomena kakor nemščina, tako da se čuti tisti, ki francoščino gladko obvladuje, v kulturnem pogledu za več vrednega kakor oni, ki zna le nemščino. Vendar dajem spričo n a š i h specialnih kulturnih in praktičnih odnošajev prednost n e m š č i n i. Po mojem razsodku, ki ga nočem nikomur vsiljevati, naj bi se pričela n e m š č i n a učiti že v I. r a z r e d u

srednje šole in naj bi se v vseh IV. nižjih razredih gojila v prav izdatni meri; v višjih razredih naj bi se prej pridobljeno znanje utrdilo in poglobilo. Poleg nemščine pa naj bi se od V. razreda dalje učila tudi francščina na realnih gimnazijah in realkah, odnosno na realnih gimnazijskih in na realnih odsekih bodoče višje srednje šole. Tako bi tisti, ki završe svoje srednjošolske študije z nižjim tečajnim izpitom (malo maturo), znali uporabljati vsaj najbližji nam kulturni jezik; abiturientje pa bi poleg nemščine si pridobili tudi potrebne spretnosti v francoskem jeziku.

Gospoda! Zanimalo ne bo samo mene, ampak gotovo nas vse, če kdo v poznejšem razgovoru iznese še druge momente, ki govore za učenje tega ali onega živega jezika, pri čemer tudi italijanščine kot druge naše sosede ne smemo prezreti.

IV.

V šoli igrata dva činitelja glavni vlogi: učitelj in učenec.

Učitelju je dolžnost, mladino po predpisanih, ustaljenih učnih načrtih učiti in jo po preizkušeni pedagoških in etičnih načelih vzgajati. Vzvišen je ta poklic in ima po svoji idealni vrednosti globlji pomen od vsakega drugega stanu. Stritar pravi na nekem mestu v svojih »Kritičnih pismih« (III, 39): »Slovenski učitelj! Ali ni to lep stan? Blagor mu, kdor je postavljen

na tako mesto! Več more tu koristiti svojemu narodu kakor kjer si bodi drugje.« — Da bi se le vsi učitelji zavedali te pomembnosti svojega zvanja! Zavedati pa bi se morala tega tudi vsa javnost: starši, družba in država! Žal, da se učiteljsko delo često nele omalovažuje, temveč celo v nič devlje. Le malokdaj se čujejo priznavalne besede o tem ali onem profesorju, tem pogosteje pa odkrito ali prikrito zabavljajo zlasti tisti, ki mislijo, da je vse učiteljsko delo opravljeno v nekaterih tedenskih urah, in tisti, katerih otroci ne uspevajo v šoli tako gladko in lagodno, kakor si starši želé. Priznavam, da imajo tudi učitelji, kakor vsak človek, svoje slabosti, a zlo je, ves stan v nič devati radi nekaterih, ki jim morda res dá prirekati v didaktičnem ali vzgojnem oziru.

Današnji profesor ima dokaj težjo nalogo pri šolskem delu in učnem poslu in živi v dokaj nepovoljnějšíh življenjskih razmerah kakor prejšnji v predvojni dobi. O neprilikah v prvem pogledu boste sodili sami, ko boste v poznejših mojih izvajanjih čuli označbo današnjega srednješolca; socialnih in gmotnih razmer pa se hočem v naslednjem dotakniti.

Profesor, ki naj uspešno, neovirano in z veseljem vrši svoj poklic, mora poleg prirojenega pedagoškega takta imeti temeljito strokovno znanje v svojih učnih predmetih, mora biti tudi mož širše splošne naobraženosti. Svoje znanje si mora redno

izpopolnjevati, da v znanstvenem pogledu ne 'zaostane. Nabavljati bi si moral znanstvenih knjig, čitati pedagoške in strokovne publikacije — toda stavijo se mu nepremagljive ovire na pot. Kdo si more danes iz svojih rednih dohodkov kupovati knjige, ki so nam tudi iz drugih razlogov težko dostopne? Učiteljske knjižnice na državnih zavodih se spričo nedostatnih kreditov ne morejo popolnjevati; saj ne morejo naročati niti tekočih strokovnih revij, kaj še, da bi nabavljale večja književna dela. Res, da se je slovenski književni trg v letih po prevratu zelo poživil, skoraj vsak teden izide kaka nova slovenska knjiga, med njimi res dokaj prevodov, a človeku, ki ima znanstvene ambicije, to zdaleka ne zadošča. Znanstvene publikacije pri nas so le redke pojave. Saj se celo naša leposlovna lista, »Ljubljanski Zvon« in »Dom in svet«, borita s težkočami, da jedva moreta izhajati, in če ne bi bilo intelektualcev, ki si jih iz nekake moralne obveznosti naročajo, bi morala ta lista prenehati. Poizvedel sem, da je med naročniki »Ljubljanskega Zvona« 12 % trgovcev in industrijalcev (obrnjnikov), 15 % odvetnikov, notarjev, zdravnikov, lekarnarjev in inženjerjev, 9 % bančnih in zasebnih uradnikov, a 33 % državnih nameščencev. Torej državni uradniki, ki težko utrpevajo naročnino letnih 120 dinarjev, tvorijo relativno večino vseh naročnikov. Kako šele bi poskočil odstotek, či bi imeli uradniki take do-

hodke, da bi jim ne bilo treba gledati na vsak dinarček!

Bistveni pomoček za širitev duševnega obzorja so tudi večja potovanja v inozemske kraje. Nekdaj si je marsikateri profesor med šolskim letom deval na stran prihranke, da si je privoščil večje počitniško potovanje: v Italijo, Švico, Nemčijo in še dalje. Kdo pa more dandanes misliti na to! Živimo v kaj tesnem okolju in ni čuda, če opazamo sploh na naših inteligentih, da se jim njih duševno obzorje oži, namesto da bi si ga širili. In profesorji niso nič manj prizadeti kakor drugi uradniki. Prevezema jih skrb za vsakdanje žitje, tako da svojih stanovskih dolžnosti ne morejo vršiti s tisto vnemo in navdušenostjo, kakršna bi bila posebno pri vzgoji mladine potrebna. Tako težko pričakovana ureditev plač bi morala profesorjem, sploh vsemu uradništvu, omogočiti lagodno življenje, tako da se jim ne bi bilo več treba pehati za t. zv. nadurami ali celo za privatnim poukom, kjer se čredijo z visokošolci ali celo z instruktorji srednješolci.

Zdi se mi potrebno, da se dotaknem še neke zadeve: razmerja med profesorji in starši učencev. Gospoda! Med š o l o in d o m o m zeva taka vrzel, da je težko govoriti o pravem sodelovanju obeh faktorjev. In vendar, kako potreben bi bil najožji stik med obema! Recimo: fant ne uspeva v šoli; po konferenci dobi oče od ravnateljstva uradno

obvestilo, da je fant v teh in teh predmetih grajan, da je dobil ukor radi neprimerne vedenja itd. Razrednik pričakuje, da pride vsaj na to opozorilo kdo domačih o učencu povpraševati. Res, nekateri starši so vestni in so v skoraj rednem stiku z razrednikom in profesorji, a žal, da so ti primeri v prevesni manjšini. Večina njih pa ravna, kakor da je dolžnost edino šole, skrbeti za to, da bo fant gladko uspeval; zato nočejo, kakor pravijo, profesorjev »nadlegovati« s povpraševanjem. Taki starši ravnaajo povsem proti vzgojnim načelom. Marsikateri nedostatek domačega skrbstva bi se dal opraviti, če bi starši poizvedeli mnenje učitelja; marsikateri neuspeh bi se dal razložiti z ozirom na domače razmere in marsikatera ovira bi se mogla odpraviti, če bi se starši z učiteljem odkrito porazgovorili. So pa tudi take stranke, katere iščejo stika s šolo šele proti koncu šolskega leta, ko že »teče voda v grlo« in ko se ne da več dosti rešiti.

V zraku je mogoče ugovor tega ali onega, češ: Saj ne utegnem hoditi v šolo povpraševati, ali: Profesor je tako zadirčen, da se ga rajši izogibljem. Prvi razlog ne more držati, ker si more vsak pri še tako mnogostranski zaposlenosti najti vendar nekaj minut, da poseti profesorja v njegovi za stranke določeni uri, če ne ta teden, pa naslednji. Razumem pa tudi, da taka pot v šolo ni vselej prijetna, zlasti, če si more stranka sama

kaj očitati glede domače vzgoje ali domačega nadzorstva dotičnega učenca. (Neka gospa mi je o priliki dejala, da gre laglje k velikonočni izpovedi kakor k profesorju v šolo!) A profesorjeva dolžnost je, s strankami vljudno občevati, in če bi se kateri res spozabil, da krši zahteve družabnega takta, naj stranka poskrbi, da se krivec opozori na svojo odurnost. Mislim pa, da so taki nerazveseljivi pojavi neuljudnosti naših profesorjev jako osamljeni. Se pa tudi dogaja, da stranke same nastopajo z neko nespoštljivostjo, da ne rečem, aroganco, ki naravno izzivlje neprijazen odziv. Razgovor med profesorjem in stranko naj bi imel značaj medsebojnega zaupnega posvetovanja, ne pa, da bi si stala oba nasproti kot dve sovražni stranki, ki hoče druga drugi kaj očitati ali kako žaljivko prisoliti.

Čujejo se tudi tožbe glede učiteljev v drugih ozirih: da preveč e n o s t r a n s k o goje svoj učni predmet in se izgublajo pri tem v malenkostih in podrobnostih, smatrajoč svoj predmet za najvažnejši in ne uvažajoč, da se je učencu učiti še drugih predmetov. Kaj lahko se dogaja, da učitelj iz zgolj vneme za svoj učni predmet stavi učencem precejšnje zahteve; a brez dvoma ga vodi pri tem prepričanje, da tako učencu vsaj n e k a j ostane kot duševna last, dočim bi pri površni obravnavi ne doznal bistva dotične učne snovi. Seveda se učiteljeva metoda ne bi smela zmaličiti v su-

// hoparno vtepavanje, ki ima pri učencu za posledico mehanično memoriranje. — To stoji, da je treba pri poučevanju več duha, več duševnosti, več smotrenosti za vzgojo dobrih značajev. Ni zadosti, da se učenec svojih lekcij le nauči, treba je temveč paziti, da postane to, česar se je naučil, njegova duševna last, če ne v posameznostih, pa vsaj v bistvu vse z vidika višjih vzgojnih smotrov. Pomembno geslo si je vzel znani pedagog Foerster za svojo knjigo »Schule und Charakter«: »Učitelj, ki znanje le posreduje, je podajač, dninar, učitelj pa, ki tudi značaj vzgaja, je umetnik.«

Če se učitelji po tem načelu ravnajo, se ni bati, da bi prihajali s srednjih šol za zrele proglašeni mladi ljudje, ki pa niso sposobni, v gladkih, pravilnih stavkih kak dožitek pripovedovati, ali ki ne znajo samostojno napisati sestavka z logično razporejenimi mislimi brez jezikovnih in pravopisnih napak. A tudi njih značaj mora biti usmerjen na dobro plat, v korist njim samim in človeški družbi.

V.

In káko je naše dijaštvo? Gospoda, vi jih poznate lahko bolje kakor jaz, ki žal že tri leta nisem več v neposrednem stiku ž njimi. Zato si ne morem lastiti dovolj utemeljene sodbe o življenju in mišljenju naših srednješolcev, prav ker

mi nedostaje potrebnega osebnega vpogleda v njih dejanje in nehanje. Pač pa bi mogel omeniti vtiske, ki jih dobivam v tem oziru v svojem uradnem poslovanju, a s tega vidika o zadevi ne maram razpravljati.

V javnosti se čujejo često glasovi, da današnja mladina ni več taka, kakršna je bila v prejšnjih časih, da nima več pravega smisla za učenje, da lenari, pohajkuje, se vdaja zabavam, ki so kvarne njenemu zdravju, da zanemarija svoje šolske dolžnosti, a si lasti svoboščine, ki pritičejo odrastlim ljudem, sploh, da je šolska in učna disciplina zrahljana in da prihajajo iz srednje šole mladeniči, ki niso zadostno usposobljeni za nadaljnje študije bodisi na strokovnih, bodisi na visokih šolah.

Gospoda! V tem tesno odmerjenem času ni mogoče vse te očitke premotriti; poudariti hočem le nekatere momente, ki naj osvetlujejo sedanje prilike.

Predvsem nam je ločiti dve kategoriji učencev, in sicer po njih starosti: dečke (do pubertetne dobe) in fante, ki se že zavedajo svojega moštva. Omenjeni fizični preokret v življenju vsakega človeka kaže svoje posledice tudi v vsem duševnem ustroju: začena se uveljavljati osebnost, individualno hotenje in mišljenje. Dečki do 14. leta — nižji srednješolci — so še skupina z nekim enotnim obeležjem, dasi se sicer razlikujejo med seboj po

nadarjenosti, marljivosti, redoljubnosti in — po domači vzgoji. V višješolcih pa se pojavlja že stremljenje po uveljavljanju lastne samobitnosti, ki se od leta do leta izraziteje popolnjuje, da jih končno po maturi, po višjem tečajnem izpitu, državna komisija pošlje v svet kot »zrele« ljudi, sposobne, da se posvete fakultetskimi študijam na univerzi. In prav mladini teh »nerodnih let« nudijo sedanje javne razmere obilico mikov in nevarnosti, da lahko zapusti pravo smer svoje izobrazbe in krene na stranpotice, tako da ne doseže smotra, do katerega naj bi jih dovedla srednja šola.

Pred nekaj meseci je prinesel slovenski dnevnik zanimive avtentične podatke o naših srednješolcih in njih mentaliteti.

Kakšen je v svojem duševnem ustroju naš sedanji srednješolec? Kaj je naredila vojna s svojimi strašnimi posledicami iz njega? Kakšne so mlade duše teh naših fantov, od katerih želi ves narod lepih učnih uspehov, ker so v istini up in nada naše domovine in jamstvo njene lepše bodočnosti?

Mož, ki se resno zanima za ta vprašanja, je dobil od učencev neke srednje šole več izjav, ki kažejo sliko, žal, ne razveseljivo sliko naših srednješolcev. Nimam povoda dvomiti o odkritosrčnosti teh izpovedi, zato vam hočem nekatere dobesedno navesti. Eden izpoveduje:

»Med mojimi součenci prevladuje tip indiferentistov, ki se zanimajo za šolo, kolikor je potrebno, da dobe svoj red, izven šole pa ne poznajo ničesar. Sploh ta tip vedno bolj prevladuje med srednješolskim dijaštvom. Nekdaj je bilo v tem oziru drugače, kar nam dokazujejo sijajni tipi, ki jih je narisal Debevec v svoji dijaški Ilijadi »Vzori in boji«. Sedaj se pa tip dijaka, ki stremi po izvenšolski izobrazbi, le poredkoma prikazuje v dijaških vrstah. Zato se mora tembolj ceniti oni, ki prodre iz tega mraka, v katerem tavajo sošolci, do višjega naziranja. Pa tudi pri teh je treba ločiti celo vrsto individualnosti, katerih samobitnost temelji na tistem, s čimer se pečajo izven šole. Seveda se zanimajo dijaki izven šole za stvari, ki ne spadajo k izobrazbi. Takega dijaka, ki mu je za izobrazbo izven šole malo mar, dobiš najlaglje na p l e s u ali pa v kaki k a v a r n i, kjer zabija svoj čas z opazovanjem ljudi. Najbolj gotovo ga dobiš na oglu večje ulice, od koder pa kmalu izgine za kakim krilom. Sicer ga od vseh strani priganjajo k učenju, toda njemu ni za to nič mar.

Malo je med nami sportnikov, ki pa večinoma pripadajo obenem tudi ravnokar opisani vrsti.

Na drugi strani pa stoji peščica ljudi, katerih glavno zanimanje je osredotočeno na izvenšolsko izobrazbo. Tudi tu je treba razlikovati med običajnim poetom, katerega ne manjka skoro v

nobenem razredu, in med poetom, ki se giblje v višjih sferah in počenja stvari, ki se zdé sošolcem neumne.

Je pa vedno nekaj ljudi, ki se bolj zanimajo za kulturna vprašanja, v katerih ne igra glavne vloge poezija, ampak znanost, to je tudi za politična in socialna vprašanja. Seveda je to po navadi le poedinec, druge šele življenje pouči o važnosti teh problemov.

Predstavljam si večkrat tip študenta, kakršen bi po mojem naziranju moral biti: v šoli srednja mera, izven šole ne samo zabava, ampak tudi zanimanje za kulturne probleme.«

Mislim, da je fant dobro označil svoje tovariše. Prevladuje tip indiferentista, ki se uči, kolikor je neobhodno potrebno, da v šoli izhaja, a vse drugo mu je — Hekuba! So pa vsaj posamezni — hvala Bogu — ki jih zanimajo tudi znanstvena in kulturna vprašanja, da se z njimi pečajo izven šole. A taki fantje so dandanes prav redki. V tem pogledu je bilo v moji šolski dobi dokaj drugače: indiferentisti so bili v znatni manjšini. Zato pa smo imeli med sošolci poete, jezikoslovce, botanike, telovadce, pripovedne humoriste in navdušene pevce. Poznam četrtošolca svoje dobe, ki si je izpisoval iz Meyerjevega Konverzacijskega leksika imena vseh večjih mest s številom prebivalcev itd., tako da si je napravil svoj geografski leksikon, in ni bilo mesta, da bi ne vedel,

kje stoji in kake zanimivosti ima. To je bil njegov izvenšolski sport.

Sedaj pa se mladina vdaja vse drugačnim sportom. Prav je, da so med njimi vneti telovadci, plavači in planinci — ne odobravam pa vrtoglavih izrodkov teh telesnih vaj — kakor tudi ne divje nogometne igre, kakršno morete opazati od rane pomladi do pozne jeseni po vseh tratih ljubljanske okolice, da ne rečem — po sredi mesta: glupa spaka prave sportne igre.

Tudi ples omenja oni dijak v svoji samopovedi. Kakor vam je znano, šolski disciplinarni red natančno predpisuje pogoje, pod katerimi so plesne »vaje« učencem najvišjih razredov dovoljene; udeležba pri javnih plesih pa jim je kratkoma prepovedana. Učna uprava se pač zaveda, da šolski mladini ne gre dovoljevati zabav, ki jim utegnejo škodovati v več ko enem oziru. Saj ima fant kakor dekleta še pozneje, ko zapusti srednjo šolo, dovolj prilike, da raja in pleše po svojem okusu, če ga k temu miče srce, mu dopušča mošnjiček in ima nad tem svoje dopádanje gospod papa ali gospa mama. V naši šolski dobi nam ni prišlo na misel, udeleževati se plesov, kamor imajo pristop zreli, dorasli ljudje; zato smo si tako zabavo prihranili za vseučiliška leta.

Sploh bi bilo treba t. zv. »plesne šole« pametno reformirati. Ne »plesne«, temveč »družabne

šole« bi morale biti take prireditve, kjer naj bi se dozorevajoči fantje učili v vsakdanjem občevanju tako potrebnih družabnih oblik, gentelmanstva v najboljšem pomenu besede. Tako pa srečavamo kaj pogosto telebane in zagovedneže, ki nimajo pojma o osnovnih oblikah družabnega sožitja, in s tem nedostatkom zadevajo v poznejšem življenju ob razne neprilike, da se takorekoč v vsaki boljši družbi onemogočujejo. V tem oziru bi morala kakor šola tako zlasti dom skrbeti za boljšo oliko, združeno s srčno omiko, nego jo nudijo naše »plesne šole«, najsi učé najmodernejših plesov.

Čujmo nekatere odstavke iz izpovedne izjave drugega študenta:

»Kdor bi menil, da je študent oni, ki se uči, ki študira, bi se motil. Le redki so taki med njimi.

Drugi se ne uče, ker vedo, da oni, ki se uči natančno vse od kraja, kar predpisuje srednja šola, le zapravljajo energijo. Zato študirajo le tisto, za kar imajo zmožnosti in veselje. Tretji sploh ne študirajo, a ne morda iz kakega višjega spoznanja, ampak zato, ker je njihov cilj razveseljevanje in zabava.

Najmanj zaslužijo ime »študent« oni, ki so duševno najbolj razviti in ki so sebe in namen življenja doumeli najgloblje. Ti so pu-

stili študij, a šli niso za praktičnim opravilom, ne za zabavami in razveseljevanjem, ampak šli so za tem, da svoje sile uveljavijo tam, kjer bodo rodile najlepši sad, da se nauče življenja od njega samega in ne iz knjig.

Ti so najbolj redki. In življenje teh je najbolj mučno, ker jih ubija ravno šola, če z drugim ne, vsaj s tem, ker njihovemu svobodnemu razmahu omejuje polet. Čutijo se kot v ječi in svoje študentovstvo občutijo kot breme in muko. Pol dneva morajo presedeti čisto nezadovoljno na mestu, ki ga sovražijo bolj od vsega. Uteho najdejo le v tem, da njihovim sanjam ni zaprta pot in da v njihovo carstvo nima dostopa nepoklican gost. Ubijajoči duh šole-mrtvašnice ne dospe na cvetoči, vonjivi vrt njihove duše.«

Za študente te vrste res ni v srednji šoli mesta in le blagor njim samim kakor v prid šoli je, če pravočasno zapuste »šolske« klopi in se umaknejo na tisti »vonjivi vrt«; samo ne vprašajmo, kak vonj tamkaj širijo. Gotovo tiči uvaževanja vredno jedro v tej izjavi: Komur učni predmeti, ki jih v učnem načrtu državna učna uprava predpisuje, ne prija, mu bodi svobodno, da ostavi srednjo šolo kar najhitreje. Čemu bi se mučil in kradel Bogu čas, če pa je toliko drugih poklicev, za katere ni treba tako mukotrpnega samozatajevanja, kakor toži o njem ta nesrečnež. Taki mu-

čenčki naj bi se ravnali po zlatem Župančičevem nasvetu:

»Brate moj, saj si še mlad in vse se lahko še
popravi:
filozofijo na klin, dreto in smolo v roké!«

Tako samohotna izločitev bi bila za vsakega negodéta častnejša kakor izključitev, ki ga mora prej ali slej doleteti. Na misel mi prihaja izjava mladega zagrebškega zločinca, o katerem ste pred kratkim vsi čitali v časopisih. Dejal je, da bi ne bil nikdar dozorel do hudodelca, če bi ga ne bil oče silil v gimnazijo, ki mu ni prav nič prijala: poslal naj bi ga bil v uk mehaniku, v roko naj bi mu bil dal »rašpo«; tam v mehanikovi delavnici bi bil našel svoj pravi poklic, tja ga je vleklo z vso silo, šola pa mu je bila zoprna do dna duše. — Kako napačno je naziranje nekaterih staršev - intelektualcev, ki smatrajo pod svojo častjo, da bi dali svojega otroka obrtniku v uk, je poudarjal v svojem dobro zamišljenem predavanju strokovnjak, ki je govoril nedavno s tega mesta.

Čujmo še izpoved tretjega priznavalca- študenta:

»Najbolj zastopan je danes tip dijaka, kateremu je šola le sredstvo za to, da brezskrbno živi. Uči se le toliko, da »zleze« in da ga starši ne vzamejo iz šole. Ves prosti čas

uporablja za pohajanje po cestah. A nič ni v stanju, da bi ga zanimalo; izvzeta so edino dekleta. Tako se rine ta velika čeda mladih blazirancev od razreda do razreda. Odlikuje se po prav posebnem pomanjkanju splošne izobrazbe. Ako hočeš s takim fantom govoriti o kakem znanstvenem problemu ali o umetnosti, moraš z začudenjem ugotoviti, da mu manjkajo najelementarnejši pojmi.

Ta tip lenega in indolentnega dijaka je danes med nami najbolj zastopan.

Zelo mnogo je tudi takih, ki vidijo v sportu vse. Za sport bi dali življenje. Ta strast jih zgrabi tako silno, da jim je popolnoma vseeno, ali »padejo« v šoli ali ne. Tak dijak govori vedno o sportu; če kaj bere, je to gotovo kak sportni list. Te manije pred vojno skoro ni bilo, danes pa igra med dijaki važno vlogo.

Manj pogosto kot pred vojno srečamo danes med dijaki takozvane »krokarje«. Da je temu tako, ni vzrok le v pomanjkanju denarja, ampak očitno je nastala sama po sebi reakcija napram popivanju. Seveda strašijo še vedno med dijaki taki, ki ne morejo pogrešati vsaj enega tedenskega »kroka«.

Če se oziramo na duševne smeri in struje, ki se pojavljajo danes med srednješolci, moramo reči, da ni več toliko idealizma kot ne-

k d a j. Spominjamo se le na razne literarne krožke, ki so pred leti združevali dijake k skupnemu delu. Danes jih ni več. Nekoliko jih nadomestijo dijaška u d r u ž e n j a, ki pa jadrajo vedno bolj in bolj v p o l i t i č n e v o d e. Tu se lahko ustavimo pri novem tipu dijaka, pri dijaku-organizatorju, ki ustanavlja društva, agitira med dijaki, se trudi in muči za svoje društvo.

Predvsem je pa treba omeniti dijaka, ki hodi v vsaki stvari srednjo pot. To je soliden študent, ki ni niti lenuh niti gulež. Žal, da je takih prav malo. Manj simpatičen nam je odličnjak — »štreber«, čigar edina želja je, da je v vsakem oziru prvi v razredu.

A t u d i t e h n j v e č m n o g o.«

S tako malodušno resignacijo se končava tretja izjava.

Človek bi obupaval nad našo mladino, če bi to, kar navajajo ti mladiči v svojih izjavah, veljalo splošno o vseh naših srednješolcih in če bi vsa krivda teh žalostnih pojavov tičala v njih samih. Toda prezreti ne smemo, da je dekadenca, ki se kaže v šolski mladini, le nujna posledica ali vsaj naraven odsev naših razdrapanih razmer, ki so se pričele pojavljati že med vojno in so se po vojni še bolj razpasle in razbohotile. Le pritrditi moramo člankarju, ki je pospremil navedene izjave v svojem listu tako-le:

»Duh naše mladine, njena mentaliteta se oblikuje v splošnem duhu naše dobe. Refleksi, ki prihajajo iz široke javnosti preko šolskih pragov v notranjost šolskega doma in vplivajo z elementarno silo na mlade duše naših dijakov, ne stoje pod oblastjo šolskih faktorjev, ki jim ne morejo zabraniti dostopa. Če so bili vzroki neuspehov že v predvojni dobi komplikovani, so postali med svetovno vojno in po nji tem pestrejši v svoji psihološkologični strukturi. Nagla sodba in obsodba je le prevečkrat enostransko utemeljena, bodisi da izhaja iz teh ali onih ust, iz šolskih krogov ali iz krogov roditeljev, katerih objektivnost je vrhu vsega naravno vezana po čustvenih elementih rodbinskega razmerja. Zdravljenje teh bolezni našega šolstva se bo vršilo le polagoma vzporedno z zdravljenjem naših žalostnih socialnih razmer. Silno mnogo truda in navora, potrpežljivosti in uvidevnosti s strani odločujočih merodajnih činiteljev bo treba, da pridemo zopet v šoli do takozvanega normalnega tipa našega srednješolca.«

Gospoda! Ko bo naša družba, naša javnost ozdravela, ko je ne bo več razjedal rak korupcije, ko bo prišla poštenost in solidnost do svoje veljave, ko bo tudi delo intelektualca imelo svojo pravo ceno, ko bo duševno razvedrilo ob čitanju lepe knjige, ob uživanju umetnine, bolj mikalo kakor nesmiselno popivanje in glupo nočno vese-

ljačenje, ko bo znanstveni delavec za svoje delo trajne vrednosti dobival vsaj slično priznanje, kakor ga doživljajo enodnevní zmagovalci pri sportnih tekmah, skratka: ko »človek ne bo več samo toliko veljal, kar bo plačal«, tedaj smemo upravičeno pričakovati, da bo tudi naša mladina krenila na pravo pot, tako da bodo vzgojitelji imeli lažjo nalogo v izvrševanju svojega vzvišenega poklica kakor jo imajo v sedanjih časih.

Sklenil bi to poglavje lahko z istimi besedami, kakor končava Stritar svoj osmi Pogovor: »Dva konca imam — častiti poslušalec naj si izbere sam onega, kateri mu bolj ugaja. Prvi je ta: Mladini naši priporočam nekoliko več ukaželja, pridnosti in skromnosti, a ravno toliko manj površnosti, domišljavosti in samosvestja. In drugi — ta je pač prijetnejši (jaz bi dejal: laagodnejši) — post nubila Phoebus — slôve tako: Morda je pa vendar vse prav tako, kakor je. Človeštva razvoj ima svoja pota, kratkovidnemu človeku večkrat nerazumna.« — Jaz bi sklenil le s prvo ugotovitvijo. K drugi pa pripominjam, da razvoja, iz katerega bi mogel nastati razkroj, ne smemo prepuščati samemu sebi, temveč da moramo skrbeti za ozdravljenje.

VI.

To ozdravljenje pa ne pride samo po sebi. D r - ž a v a , d r u ž b a , r o d b i n a , š o l a -morajo zastaviti — vsak v svojem območju — vse svoje moči, da pripomorejo k zboljšanju.

Kaj bi se dalo v šoli storiti v tèm pogledu? Predvsem treba mladino izdatno, pametno in smotreno zaposliti, a tako, da ji preostane dovolj časa za zdravo razvedrilo, ne pa, da se ji daje prilika za postopanje in brezdelje. Zdi se mi, da je prejšnja delitev šolskega časa, pouk do poldne (do 12. ure) in dvakrat do trikrat tedensko tudi popoldne, bolj ustrezala enakomerni zaposlitvi šolske mladine kakor današnji nedeljeni pouk (od 8. do 13. ure). Zlasti zadnje ure tega pouka so često neplodne i za učitelja i za učence. Ni lahko delo 4 do 5 ur poučevati, pomeni pa tudi precejšnjo obremenitev učenca, ki mora po pet ur v šoli sedevati, in to s potrebno pazljivostjo in sodelavnostjo.

Žal, da se stavi taki delitvi učnega časa težka ovira v današnjih stanovanjskih neprilikah. Zakaj precejšen odstotek srednješolcev ne biva v šolskem mestu, temveč se sleherni dan vozi iz svojega bivališča po železnici v šolo in zopet domov. V Ljubljano n. pr. se dovažajo učenci z jutranjimi vlaki po vseh progah od Zidanega mosta, Stične, Logatca, Škofje Loke in Kamnika. Koliko izgubo delovnega časa pomeni tako vsakdanje potovanje!

Kdaj pride tak popotni učenec sploh do miru, do potrebne zbranosti, do fizičnega in duševnega odpočitka?

Marsikdo želi tudi več strumnosti v izvajanju šolske discipline. Mladega človeka je treba zarana navajati na točnost v izvrševanju dolžnosti, na red in ličnost v pismenih izdelkih, na vljudno in skromno ponašanje napram starejšim ljudem, na prijazno, strpljivo vedenje v občevanju s tovariši, predvsem pa zaupljivost in odkritosrčnost napram učiteljem. Tu se odpira *P o d m l a d k u R d e č e g a k r i ž a*, ki se je nedavno zasnoval tudi na naših šolah, prav hvaležno torišče za njega delovanje in udejstvovanje. — Tudi bi ugodno vplivale šolske občine (po amerškanskem vzorcu — *self government*), ki dajejo mladini priliko, da si po etičnih in socialnih načelih sama uravnava svoje ponašanje, ki ji ga sicer predpisujejo paragrafi disciplinarnega reda. Tudi družine »skavtov« utegnejo v tem oziru uspešno vršiti svoj hvale vredni smoter. — V razredih pa, kjer je nemogoče disciplino vzdrževati ne zlepa ne s svarili in ukori, naj bi se postopalo s strogostjo, četudi po zgledu *v o j a š k e d i s c i p l i n e*, ki pa naj bi jo prevevala resna dobrohotnost, tako da bi se učenci kakor tudi javnost, ki bi utegnila izprva tako rigoroznost obsojati, zavedeli, da je končni namen takega ravnanja, vzgojiti ljudi, ki se znajo pokoravati. Zakaj večno veljavno ostane načelo, ki so ga že starodavniki uveljavili, da bo le tisti znal kdaj

ukazovati, ki se je v mladosti naučil pokoravati. To načelo mora biti vodilno kakor pri domači vzgoji v rodbini, tako tudi v šoli.

Svoj prosti čas pa naj bi mladina porabljala v pametno razvedritev, sem dejal. Nekdaj so srednješolci veliko več čitali kakor dandanes. Di-jaške knjižnice so se letos z denarnimi prispevki dokaj opomogle: naj bi čitali poljudno-znanstvene spise, potopise, zgodovinske sestavke, sploh dela, s katerimi si mlad človek v soglasju s svojim individualnim zanimanjem širi svoje duševno obzorje. Odvracati pa jih je treba od čitanja plaže, od talmi-leposlovja, ki fantazijo le razburja in pušča sled kvare in praznote duha.

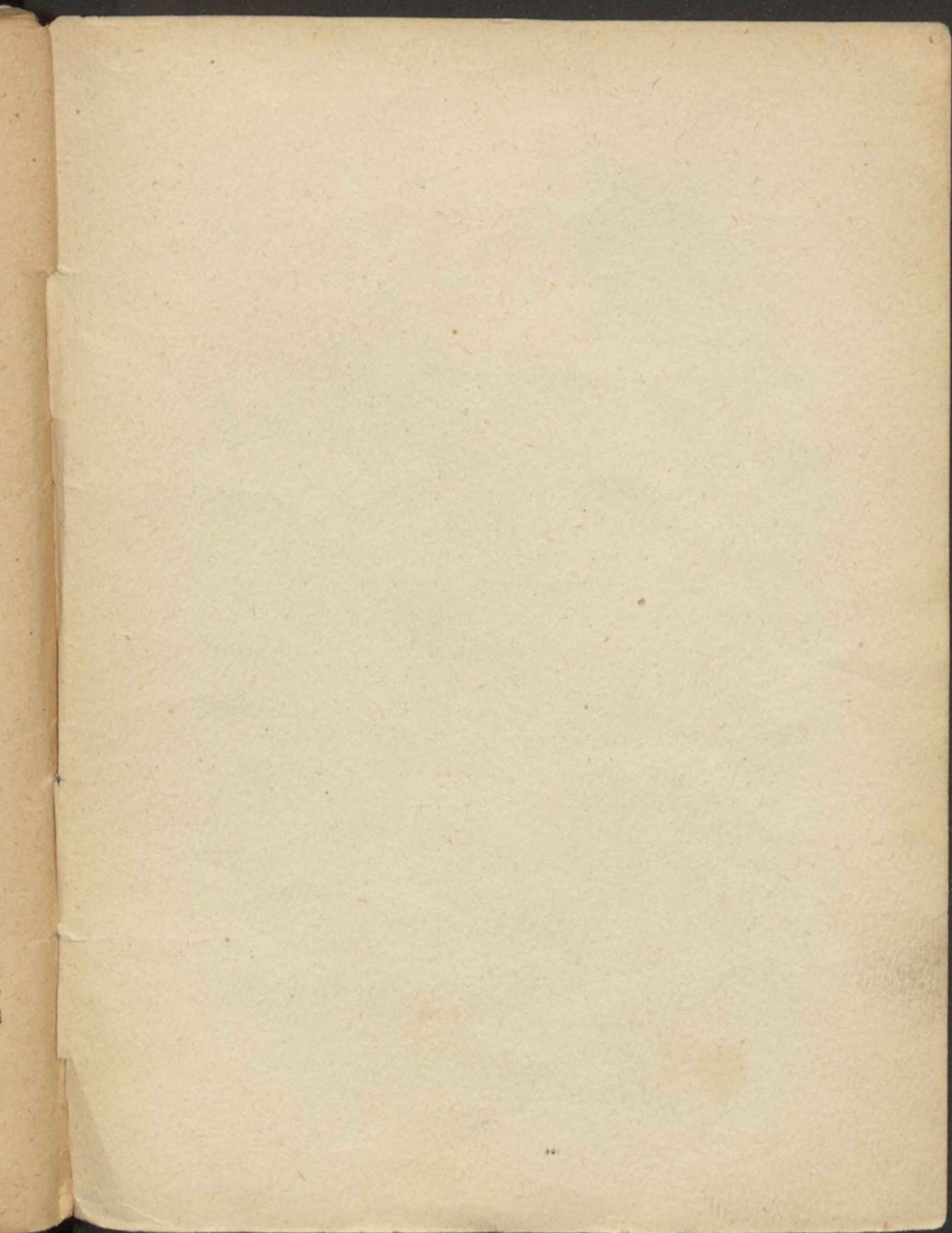
Mladina, obdarjena iz muzikalnim posluhom, naj bi se vadila v glasbi. Kako blagodejno je tako udejstvovanje, vedo tisti, ki so bili sami nekdanj deležni glasbenega pouka in si znajo sedaj ure oddiha ali samote kratiti s sviranjem na tem ali onem glasbilu. — Prav tako pa je treba v mladini netiti ljubezen do narave, ker jo s tem odvracamo od puhle vsakdanjosti in glupih pustolovščin, h katerim jih zavaja tesnoba mestnega ozračja. Mladina naj se nauči, pravilno ceniti vrednost dela in časa. K temu jo itak navaja šola, a domača vzgoja naj jo v tem podpira. Sta to dve vrednoti, ki jih današnja doba vobče podcenjuje, češ, saj vidimo, kako udobno in brezskrbno žive nekateri brezdelci, ki znajo le konjunkturo časa sebi v prid izrabljati, dočim se

marsikdo drugi peha in trudi v potu svojega obraza, ne da bi dosegel blagostanje in zadovoljstvo. Te današnje pojave moramo smatrati za abnormalne, ker po svojem bistvu ne morejo imeti trajne veljave: neskladnost med pravo vrednostjo dela in sedaj mu priznavano ceno mora prej ali slej izginiti. Ta zavest se mora vsaj v mladini ukoreniniti, če se obstoječa potvara vrednot že ne da več v sedanji starini iztriniti.

Gospoda! Že stari grški modrijan Platon je smatral za najvažnejši posel v državi vzgojo z božanskim smotrom: iz človeka narediti človeka, sposobnega za vredno sožitje s svojimi sodržavljani. Česa neki bi si mogla vsaka, zlasti pa naša mlada država bolj želeti, kakor da se vrednost móž in žená kar najbolj dvigne! Saj je človek najdragocenejša dobrina države. Tudi naše srednje šole morajo po svojem učnem načrtu in vzgojnem namenu prispevati, da se država po dobro vzgojenih državljanih učvrsti in dvigne. Zato pa mora obveljati kot aksiom naše srednješolske vzgoje: pripraviti mladino ne samo v naučnem pogledu sposobno za vseučiliške ali strokovne študije, temveč ji je treba privzgojiti tudi smisel za vrednost dela, in s tem veselje do dela, smisel za red in točnost v izvrševanju dolžnosti. Najvišji smoter pa bodi vzgoja na poštenosti temelječih — značajev.

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

DS

390 1817

030050797

COBISS ©